

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԼՈՒՍՆԱԳՐԱՐԱԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԲԱՆՎՈՐԱ-ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Վ. ԹԱԹԻԿՅԱՆ

ԿՈԼԽՈՋԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

ՀԱԿԱԿՐՈՆԱԿԱՆ ՊԻԵՍ 3 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՄԲ
(Գյուղական բեմերի համար)

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ—1930

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1900-1901

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Վ. ԹԱԹԻԿՅԱՆ

ԿՈՆԽՈՋԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Հակակրոնական պիես 3 գործողությամբ
(Գյուղական բեմերի համար)

0000000000000000

16095
A II 38673

Հրատ. № 1213

Գրառ. № 3052(բ). Տիրաժ - 3000. Պատ. № 241

Պետհրատի յերկրորդ տպարան Յերևանում.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

1. ՍԵՂՈ—միջակ գյուղացի (անգր.)	55 տար.
2. ՎԱՐԴՈՒՇ—Սեղուի կինը (անգր.)	50 »
3. ՊԱՂՏՈ—Սեղուի վորդին (անկուս. անգր.)	30 »
4. ՍԱՐԴԻՍ—Սեղուի վորդին (կոմյեր. գրագ.)	19 »
5. ՄԱՐՈ—Սեղուի աղջիկը (անգր.)	25 »
6. ՄԿՈ—չքաժոր գյուղացի (անգր.)	50 »
7. ՀԱՄՈ—կուլակ, Սեղուի դրկից (գրագ.)	50 »
8. ՀՈՒՓ—Համուի կինը (անգր.)	40 »
9. ՎՈՒՄ—Համուի բաթրակը (գրագ.)	16 »
10. ՀՈՒՍԻԿ—գյուղի տերտերը	50 »
11. ՀԵՐՈ—գյուղատնտես	30 »
12. Գյուղացիներ, կոմյերիտներ, պիոներներ և այլք:	
13. Մի հավատացյալ գյուղացի	45 »
14. Մի պառավ հավատացյալ կին	50 »

Ա. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Քեմը ներկայացնում է Սեղուի տան սենյակներից մեկը, վորն
ունի մի լուսամուտ, յերկու դուռ: Սենյակի աջ կողմում կա մի
սեղան, վորի վրա դրված է մի հայելի, իսկ ծախ կողմում մի
թախտ, մի սեղան, յերեք աթոռ սեղանի շուրջը, յեւ պատից
կախված են մի գորգ ու զանազան նկարներ:

Ա. ՊԱՏԿԵՐ

Վարագույրը բացվում է, Սեղոն ձնկալոք յեկած քախսիճ՝ կոնդի
վրա մանգաղի կոթ է պատաստում:

ՍԵՂՈ.—(Ինքնիքն) Դնանք, բայց վհնց գնանք... ինչի՞ հրմար...
քաղաքում ապրելն ել հեշտ բան չի, պետք ա գի-
տուն մարդ ըլես, վոր հաց ուտես: Ձե, Վարդուշը
սխալվում ա, գլխիցը դուրս ա տալի, նա չի հասկա-
նում քաղաքի դժվարութենը: Դիտուն վոր չըլես,
պետք ա լնվ ուստա ըլես, վոր հալնլ հաց ուտես:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—(Նետս մտնելով, Սեդուին) Ա՛յ, մարդ, լսի՛, *հսքան* տարի յա՛ առավոտից մինչ իրիկուն աշխատում ենք,

ՍԵՂՈ.—Ա՛յ կնիկ, քառսուն տարի յաման եր մեր հալը, վճնց դիմացանք ..

ՎԱՐԴՈՒՇ.—Շների պես, վճնց...

ՍԵՂՈ.—Ե՛ն ա, ելի, վոր փեսեդ ենտեղ ա աշխատում, հենց դիտես նա յա մեզ հաց կերցնելու. թե են աղվանդ շատ ես սիրում, մեկ-մեկ քաղաք դնա ու տես:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—Ձեմ իմանում, իմ խելքը վնչ մի բանի տեղ չի տնում:

ՍԵՂՈ.—Հըլա միքիչ ել համբերի, ի՞նչ եյիր ուզում միքանի տարում, ելի *հսքանին* փառք տու, վոր ազատվել ենք խմբապետների թալանից ու չարչիների ձեռից:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—Դրճւտ ա, են տաճիները եդ կողմից վատ ելին, են մի կողմից լավ ելին, վոր սուրբ որերը պահում ելին:

ՍԵՂՈ.—Դու հիշում ես, թե Մկրենց Սարգսի գլխին ի՞նչ ոլին բերեց գեղի ստարշին հնոր հըմար, վոր երկու որ ուշացրել եր տասը մանեթ պարտքը:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—(Հետաքրքրվա՛մբ) Ապա մի պատմի տե՛նանք, յեա մտահան եմ արել:

ՍԵՂՈ.—Են Սարգսին բանտ նստացրեց, գիշերը ենենց յաման թաղել եյին, վոր քթից ու բերնից արին եթ դալի:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—Յես են եմ ասում՝ վճնց եդ Համոն հոպես գործը կարգի լա գցել: Մի ջուխտ լեզը երկու ջուխտ արեց, մի կովը չորս արեց, տան կողքին մի ռթախ ել շինեց, հըլա բաթրակ ել ա պահում, վոչխարները շատացնում, ինքն ել խողի պես ուտճւմ-խմճւմ, մտն ա դալի:

ՍԵՂՈ.—(Չիբուխը փռելով) Հե՛յ, հե՛յ, հե՛յ, հո դու ես. աշխրջից խաբար չունես, նա դաշնակի ժամանակ թալան ա տարել, հըմի ձայնազուրկ ա, նրա արեւ մթնում ա:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—Դո՛ւ յեւ անեյիր, հըմի մենք ել հարուստ կըլեյինք, շան պես չեյինք չարչարվի:

ՍԵՂՈ.—Դու հո գիտես, վոր իմ բնութենիս մեջ չկա հաբամդադություն անել, եդ ամեն մարդի գործ չի, հըմի մեր որը լավանում ա, հասկացա՛ր...

ՄԱՐԴԻՍ.—(Ներսէս եւ մտնում քերքեր ու գրքեր քիվի տակին, ինքնիշխան խոստում եւ) Միայն աշխատանքով կարելի յե հասնել նպատակի. (դառնալով նրանց) մտքներիցդ հանեք քաղաք գնալը: Ես գեղում հո միայն մենք չենք: Արդեն քսան չքավոր եւ միջակ ընտանիք կազմել են կոլխով: Մեղպեաները մնացած չքավորներն հետ կամ պետք ա շուտով նրանց միանանք եւ կամ նորը կազմենք:

ՍԵՂՈ.—Սարգիս, համաձայն եմ քեզ հետ, բայց դրա ոգուտը ինչո՞ւնն ա լինելու:

ՄԱՐԴՈՒՇ.—Են, վոր մեր հիմիկվա ունեցածն ել մեր ձեռից գնալու չա:

ՄԱՐԴԻՍ.—Այ տան, թե ոգուտը ինչ ա լինելու: Են, վոր մեզ նման միջակը ինչքան ել ուղի տրակտոր, դտիչ եւ ուրիշ մաշինա չի կարող առնի, ուժը չի պատի. իսկ ետպես մենակ կկործանվենք, դրա համար պետք ա նրանց միանանք, կամ նոր կոլխով կազմենք: Իսկ կառավարութիւնը կոլխովին շատ ա ոգնում: Որինակ, կարկուտն ու անձրեւը փչացնում են, յերաշտը չորացնում, գնում եք տերտերի մոտ, վոր խաչ ու խաչվառով դա աղոթք անի: Անցյալ տարի տերտերն ու տիրացուն շատ-շատ աղոթք արին, բայց ավելի վատ յեղավ: Կիտութիւն միջոցները միայն կոլխովը կարող ա ձեռք բերի եւ բոլոր ֆեասներից ազատվի: (Գնում նստում եւ մի անկյունում ու մտից կարդում):

ՍԵՂՈ.—(Վարդուէին) Հո լսեցիր, բան հասկացար, Սարգսի առածը իմ խելքին տեղ ա անում: Տեսնում ես են կոլխովը, ունի ամեն տեսակ մաշինա, դործն ել լավ առաջ ա գնում. վոր մի բանից նեղվում ա, կառավարութիւնը քոմակ ա անում:

ՄԱՐԴՈՒՇ.—(Մեղպին՝ ցույց տալով Սարգսին) Եդ թող, հըլճ դրան մտիկ արա, գիշեր-ցերեկ աչք ա քոռացնում: Հիմի յե անաստված ա դառել, մեր տունը նոր ա քանդվելու: Հենց մի բան ա սովորել, Լենինը ասում ա՝ «կրոնը հաշիշ ա ժողովրդի համար»։ Լենինը խելոք մարդ ա ելել, նրան բոլորն ել սիրում են, նա ուրիշ ֆորմի անաստված եր, ասում են մեծ բալլէիկ ա ելել:

ՍԵՂՈ.—(Սրտնեղած) Ա՛յ կնիկ, դրուստ վոր քո խելքը բան չի կտրոււմ, ես աշխրջում են մարդը վոր դալամ բռնեջ չի իմանում, նա մարդի սըրա չի կարա մտնի: Ենցարի ու դաշնակի ժամանակն եր, վոր խալիսը մուլթ եր: Մարտիկն թողանք զնա լիկկսլան սովորեկու:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—Եդ մեկը մի ասի, լես քանի սաղ եմ, Մարտն փողոց չի տեսնի, աղջիկ ասածդ վոր փողոց դուրս դա, ել նրա խերը տեսնես, նա կիչանա, են ժամանակ արի գեղացոց բերանը փակի, լես սաղ-սաղ հողը մտնեմ ալելի լավ ա:

ՍԵՂՈ.—Ա՛յ կնիկ, խալիսը բան ա սովորում. տեսնում ես, Մարոյենց Սաթիկը վճնց ա բլբուլի պես խոսում, զըրում ու կարդում: Ապա տղան, են չար Մելիքը՝ մարդ ա դառել, գազեթներում հողվածներ ա գրում, նա լել գրվել ա անաստված խմբակում, ջերում կնիթկա ունի:

ՊԱՂՏՈ.—(Շապ ներս վագելով) Խնչ եք նստել, գեղի խալիսը դուրս ա թափվել, վեր կացեք...

ՍԵՂՈ ՅԵՎ ՎԱՐԴՈՒՇ.—(Շօղլված) Խնչ կա, ավազակութիւն, մարդասպանութիւն, ի՞նչ ա պատահել...

ՊԱՂՏՈ.—Զե, չե, ապա մի դուրս արիք տեսեք՝ ի՞նչ դագ են բերել քաղաքից. ուստա բանվորներն են շինել հմ, յաման խելք ունեն եդ մարդիկ հմ, մի զարմանք բան են հմ...

ՍԵՂՈ ՅԵՎ ՎԱՐԴՈՒՇ.—(Շապ կանգնելով, հետքերով) Խնչ են բերել, ասա, ելի:

ՊԱՂՏՈ.—Նոր մաշինեք են բերել կոլխոզի հըմար, մեկը են Սե սարի չափ կըլի, ճանաչում եմ, տրակտոր ա, մեկելները չիմացա ինչ են: Ա՛յ, եդ մաշինեքը շինող ուստեքը բոլորն ել տնաստված միության անդամ են:

ՍԵՂՈ.—Ա՛յ Պաղտո, ենպես վռադ, շնչակտուր ներս փրթար, են ա՛սացինք՝ աշխարհը անցնում ա. հո մենք, գեղի խալիսը նոր չենք տեսնելու մաշինեք, ես քանի տարի չա՝ տեսնում ենք ու գործածում:

ՊԱՂՏՈ.—Ախր սրանք ալելի մեծ ու ծանր են, ուրիշ զանազան գույների ներկած, և շատ են:

(Այդ ժամանակ Սարգիսը մտնում է նրանց ու ծիծաղում),

ՍԵՂՈ.—(Սարգսին) Հը՛, ինչի՛ լես ծիծաղում, դու տեսել ես եդ մաշինեքը:

ՍԱՐԳԻՍ.—Ձեմ տեսել, բայց իմանում եյի, վոր նոր մաշինեք պիտի բերեն կոլխոդի համար:

ՍԵՂՈ.—Վճրդիանց ելիւ իմանում:

ՍԱՐԳԻՍ.—Կարգացել եյի գաղեթում իրեք որ առաջ:

ՍԵՂՈ.—(Վարդուեին) Հըմի վճնց ելաւ. տեսնում ես, գիր կարդալ իմացողը աշխրքի ծերից, Հնդստանից խաբարներ ա տունում, աշխրքի բոլոր տերութենների, անցուղարձի հետ կապվում ա հազար թելերով:

ՊԱՂՏՈ.—(Սեղոյին) Դէ, հեքիաթ մի պատմի, գնանք:

ՍԵՂՈ, ՎԱՐԴՈՒԵՆ, ՍԱՐԳԻՍ ՅԵՎ ՊԱՂՏՈ.—Գնանք (բոլորն ել տապ գնում են):

Բ. ՊԱՏԿԵՐ

(Ներս ե գալիս Մարն, բեկերը վեր քաշած, միքանի աման բերում դարսում քախի քակ յեկ դես ու դեն շարժվում ես ու են գործը անելով):

ՄԱՐՈ.—(Սրնեղած) Ե՛ս ել հո կյանք չի: Ասում են ուրիշ գեղերում աղջկեք միլիցիոներ են դառել, հըլա շատ տեղեր զանազան գործեր կատարում ու գլուխ պահում: Ահա, որինակը մեր գեղումն ա. Սարոյնց Սաթիկը ազատ ման ա գալի, կոլխոդում աշխատում ա:

ՄԿՈ.—(Ներս մտնելով) Աղջի, հերդ վճրդի յա:

ՄԱՐՈ.—(Ամաչելով) Ասում են՝ նոր մաշինեք են բերել քաղաքից, գնացել ա մտիկ տա (աբող ե քալիս):

ՄԿՈ.—(Նստում ե) Համ կանչում ա բան ասի, համ ել տանք չի մտնւմ, (հագում ե) Ը՛հը, Ը՛հը, խը, խո, թո (բխում ե հասակին ու վռնով տրոնում):

ՀԱՄՈ.—(Դալիս ե լավ հագնված) Բարե՛, Մկո ջու՛ն, ի՛նչ ես շինում եստեղ, Սեդոն վճրտեղ ա (նստում ե, իսկ Մարն քաղնվում ե դուռն յեկել յեկ ականջ դնում նրանց):

ՄԿՈ.—Գնացել ա նոր մաշինեքը մտիկ տա. դու են ասա, ես աշխրքի բանը վճնց կըլի:

ՀԱՄՈ.—Աշխարքը լավ ա, մարդն ա վատացել. թի եսպես գնա, աշխարհի գործը շատ խաբար կըլի, ամա են ախաստ վածությունը, վոր մեջտեղ ելավ, գլխներին մեծ փորձանք ա գալու:

ՄԿՈ.—Վհնց թե ամա, ել ամա ֆնաց. հս կառավարութենը
 ջրանցք ա՛րացել ա, ճամպաներ ա՛շինուում ա, հա՛շինուում ա, գեղացի քլասիր խալխին ոգնուում ա, հըմի
 յել ասուում են՝ ելեկտրիկ լուսը շաղ ա տալու հորս
 կողմը, ենպես, վոր գիշերը փողոցում կանգնի ու
 կարդա, աչքերիդ ակնոց մի դնի:

ՀԱՄՈ.—Յես են եմ ասուում, մարդ ինսանը շատ խաբար ե ելել,
 ել հեր ու վորդի իրար չեն ճանաչուում, ել մեծ ու պըս-
 տիկ չի ֆնացել: Ջորի պատճառով թացն ել երվում ա:
 Առաջվա ժամանակը վոր մի քլասիր մարդ գալիս եր
 մի մանեթ ուղում, յես նրան յերկուսն եյի տալի:
 հըմի կոպեկն ել տալը վախում եմ, պարտք վերցնողը
 ել լետ չի բերուում... իհարկե՛, Մկո ջան, խոսքս քեզ
 հըմար չի, յես քեզ շատ եմ ոգնել և ելի կոգնեմ: Թե
 նեղութուն ունես, ասա, մի ամաչի, մենք իրար հաս-
 նում ենք, մեր ցավերը առաջ բաժանել ենք, հիմի
 յել կբաժանենք:

ՄԿՈ.—Հըրա շատ բան չեմ հասկացել, մեկ ենպես ա երևում,
 վոր դործը լավ ա ըլելու, մեկ ել թարս ա լինում:
 Առջի որ մի մարդ կոտորեց մաշինի կալուսը, վոչոք չի
 տեսել կոտորելը, նրա վրա կասկածում են, ասում են՝
 դաստի յա արել, վոր կոլխոզի դործը փչանա:

ՀԱՄՈ.—Ախր եղ կոլխոզը ինչի՞ հըմար ա, են վոր բոլորդ շատ
 պարեն հասցնեք, են ել ձեր ձեռքից խլի կառավա-
 րությունը: Տո՛, եղ մաշինեքը մեր կառավարության
 սարքածն ա, շուտ ա փչանում նրա հըմար, վոր
 ապրանքը լավը չի և մեկ ել աստված չեն ճանաչուում,
 ծաղը են անում:

ՄԿՈ.—Ե՛լ ամեն ինչ թամամ՝ ելավ: Իրիկունն ել աշխատանքը
 նոր ելինք պրծել, մեկ ել եկավ կոմցոմոլիտ Վաղգե-
 նը, հալտարարեց՝ «ով անաստված միության անդամ
 ա, ժամի վեցին թող գա խրճիթ գեկուցում լսելու
 ռադիոյի միջոցով»: Ես մեկ բանը իմ դժվարս ա գա-
 լի, դրա համար ել սիրտս չի կաշում կոլխոզի դոր-
 ծին: մեկ ել տասը մարդ վրեդ բան ա խոսում:

ՀԱՄՈ.—Հըլն դու շատ վատ բաներ հս լսելու կոլլեկտիվում:
 Թող Վաղգենին հարց տալիր, թե՛ կաբո՞ղ են աշխա-
 րի բոլոր մարդիկ մի ասող շինեն, կես լուսին շինեն,

մի գլուղի տաքութիւնն տվող արեւ Մկն ջան, խնկքդ
գլխիդ հավաքի, ես բոլորը մի ստեղծող կաւ Լսի, դու
առաջ քո գործի տերն ելիր, ուզած ժամանակդ աշ-
խատում ելիր, քեֆը քոնն եր, հըմի ուրիշի հրամանով
ես գործ շինելու:

ՄԿՈ.—Այ մարդ, մեկ-մեկ շատ դրուստ բաներ ես խոսում, հենց
իմ սրտիցն ես խոսում: Իմ գլուխս զատ չի մտնում
ես մեծ միութիւնից, են ա, մտածում եմ, դուրս
գամ:

ՀԱՄՈ.—Մկն ջան, ետենց մտածելն ել սխալ ա, քեզ հիմի դուրս
գալ հարկավոր չի, դու պետք ա մնաս մի ժամանակ
ել. թե փողից, հացից, շորից նեղվես, լես քեզ քոմակ
կանամ: Դու պետք ա քեզ նման դժգոհների հետ միա-
ցած հնապես անեք, վոր կամայ-կամաց քանդեք կոլ-
լեկտիվը:

ՄԿՈ.—Եդ վճնց կանենք, դժվար հարց ա:

ՀԱՄՈ.—Դուք պետք ա միշտ նոր պահանջներ դնեք կոլխոզի
առաջ, Եսոր մի մեքենա փչացնեք, մեկել որ ուրիշ
գործիք կոտրեք, կով ու յեղ թունավորեք, մի ուրիշ
որ հիվանդ ձևանաք ու սշխատանքի չգնաք, մի որ
կոխի անեք, ահա եսպես կլուծվի կոլխոզը, և դուք ել
ձեզ համար ելի առանձին կաշխատեք ու տեր կըլեք
ձեր գլխին:

(Մինչեւ այսեղ սկզբից մինչեւ վերջ դռան յետիկց Մարոն լսեց
նրանց խոսքերը յեւ գլուխը քափ եր տալիս):

ՍԵՂՈ.—(Ներս մտնելով) Բարե՛:

ՀԱՄՈ ՅԵՎ ՄԿՈ.—Բարե՛, այ մարդ, վճրտեղ ես կորել:

ՍԵՂՈ.—Դուք տեսել եք նոր մաշինեքը. սրանք ավելի լա՞նն են
երևում, մի հրաշք բաներ են. ֆաբրիկի բանվոր-
ներն են շինել, ա՛յ, հալալ ու պիտանի մարդիկ ես
բոլորը շինում են մեր դորձը հեշտացնելու հըմար,
անաստված են. աստծու չշինածը նրանք են շինում:

ՀԱՄՈ.—Հիմի եդ թողնենք, տրակտոր-մրակտոր դարտակ բա-
նեք են. դու են մասին ասա...

ՍԵՂՈ.—Ինչի՞ մասին:

ՀԱՄՈ.—Են, վոր ուզում եյիր կովդ ծախես. լեկել եմ՝ բազար
անենք, վերջացնենք:

ՄԿՈ.—(Սեդոյից) Կովդ ծախում ես:

ՍԵՂՈ.—Ծախում եմ, ամա գին չի տալի, ասում ա՝ 150 մանեթ թանգ ա:

ՊԱՂՏՈ.—(Ներս և մեղում) Ի՞նչ եք նստել, հիմի արի՞ք տեսե՞ք նոր տրակտորը վոնց ա վարում, են մեկեկն ել նրա յետևից շարքով ցանում, ասում են՝ եղ տեղը փորձի հըմար են վարում:

ՍԵՂՈ.—(Պաղտյից) Սպասի, ես կովի բազարը անենք, նոր գնանք:

ՊԱՂՏՈ.—(Խիս) Ի՞նչ, կովը ծախում ես. չես քեզ յերեկ չասի՞, վոր ռազի չեմ ծախելու, մենք մեանալու յենք կովխողին, չենք ծախի. պրծավ:

(Համոն դեմքը խոծում և յեկ խեր նայացի և գցում Պաղտյի վրա):

ՍԵՂՈ.—Կովը մեզ վրա չի գալի. դու հո գիտես՝ ես քանիսը յեղալ մեր տանը՝ թեմեկ չի բռնեց. հենց վոր գնաց ուրիշի տուն, լավացալ, շատ կաթ տվեց. զարմանահընջ բան...

ՊԱՂՏՈ.—Մեկ բան ա, չեմ թողնի, վոր ծախես, դրա հըմար գլուխս ել կտամ, չեմ թողնի և եղ մասին ել վնչ մի խոսք, շուտով կովսող ենք կազմելու, պետք ա...

ՀԱՄՈ.—Գանի վոր եգպես վեճ ա գնում ձեր մեջ, գնամ: (Մըկոյից) Գնանք, Մկո, չեմ գալիս:

ՄԿՈ.—Գալիս եմ: (Սեդոյից) Ինչի՞ հըմար վոր կանչել ելիր, հետո կխոսանք, այժմ յես գնամ մաշինեքը տեսնելու:

(Համոն յեկ Մկոն գնում են):

ՍԵՂՈ.—(Պաղտյից) Ա՛յ վորդի, դու ինձ ուրիշների մոտ ամաչացնում ես:

ՊԱՂՏՈ.—Գյուղատնտեսը գյուղումն ա. լես դաստի ասացի երկու որից կգա. այս առավոտ նա խոսեց, թե՛ ինչո՞ւ կովերը շատ կաթ չեն տալի. նրա համար, վոր լավ պահել չենք իմանում, ազնիվ խոտաբույսեր չենք կերցնում: Վոչի՞նչ, կովսողում կլավանա:

ՍԵՂՈ.—Ել դրանից լավ ուտացնել կըլի, ուտում ա հմ ուտում՝ մինչի տրաքիլը:

ՊԱՂՏՈ.—Ձե, չհասկացար, գյուղատնտեսն ասում ա, վոր լավ տեսալի խոտաբույսեր պետք ա կերցնել... Հմ, մոռա-

ցա ասեմ՝ մեր գլուղատնտեսի բերանը քիչ ծուռն ա,
ամա լաման խոսում ա հմ, գլուխը մեծ ա, ամա չե-
րևում ա՝ խելքից հարուստ ա հմ...

Սեդո.— (Կանչում է Սարգսին) Սարգիս, Սարգիս, արի:

ՍԱՐԳԻՍ.— (Ներս է մտնում) Ի՞նչ ես ասում:

Սեդո.— Դու գնա Մկոյին նստեղ կանչի:

(Սարգիսը գնում է),

ՊԱՂՏՈ.— (Սեդոյին) Դործերը յավանշ-յավանշ լավանում են, ես
կառավարութենը սկսել ա կուլակներին հուլ տալ:

Սեդո.— Փանք տիրոջը, հո են խմբապետի որերի պես չի. ես
քանի տարի լա քյասիբ խալիսը մի բոլ նաֆաս ա
քաշում:

ՊԱՂՏՈ.— Դու նստեղ չեյիր, մի ականջներովդ լսելիր, թե՛ գլու-
ղատնտես Հերոն ի՞նչ գիտուն բաներ ասեց ու բա-
ցատրեց. բայց մի բանը վատ ա, վոր քիթը մատով
միշտ խառնում ա. ու շուտ-շուտ կողքին թքում: Թե
գեղացին անի, իրանք կխոսան (գնում է):

Սեդո.— (Ինքն իրեն) Մի տեսնենք՝ Մկոյի խելքը ինչ ա կտրում
ես կոլխոզի մասին:

ՄԿՈ.— (Ներս է մտնում) Հը՛, ի՞նչ ա, խեր ու բարին ըլի:

Սեդո.— Եդ թաղա կոլխոզի լեզվից հասկացրու ինձ, խելքս բան
չի կտրում:

ՄԿՈ.— Իմ էլ խելքը բան չի կտրում, ամա վոնց վոր չերևում
ա, լալ բան ա:

(Սարգիսը ներս է մտնում գրեթե ու քերթեր քեյի ցակ. նրա յեթվից
ներս եմ մտնում 15—20 չֆավոր ու միջակ գլուղացիներ):

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆՆԵՐ.— Յաման հաստատուն, պինդ մաշինեք են, հմ,
դրանց հունարը շատ մեծ ա լինելու:

Սեդո.— Սարգիս, ա՛յ տղա, արի մի բացատրի մեղ եդ կոլխոզի
լեզուն, դրա ոգուտը:

ՍԱՐԳԻՍ.— (Իսկույն բռնում գալիս է բոլորի մեջեղը՝ քերթը
ձեռին) Ուղո՞ւմ եք միքիչ կարդամ:

ԲՈՂՈՐԸ ՄԻԱՍԻՆ.— (Անհամբեր) Կարդա՛, կարդա՛:

ՍԱՐԳԻՍ.— (Կարդում է) Հին գործիքներ՝ արձր, ցաքան... Հի-
մի դրանք անպետքացան, նոր հունարներ մեջտեղ
եկան՝ տրակտորներ, շարքացաններ, կալսիչ, հնձիչ
ու քամհարներ: Որինակ, տասը ջուխտ յեղան գործը

մի որում կանի տրակտորը: Տրակտորը շուտ ա վա-
րում, հողն ել մի լավ փշրում, փխրում, բանաջնող
մարդ ել տեսք՝ մեկը բոլ ա, քեֆդ ել կղա, չեքր դու-
դուտ: Տեսնում եք, են, ինչ վոր հաղնում ա. դործա-
ծում ենք, քաղաքի բանվորն ա մեզ տալիս, և վոր-
պեսդի նա մեզ շատ ու լավ բաներ առ, հենց պրահա-
մար ել մենք մեր ունեցածը պետք ե միացնենք ու
կազմենք կոլխոզ, վորպեսդի ֆարրիկային ու դործա-
բանին հում նշույթ շատ տանք՝ բամբակ, բուրդ, կա-
նեփ, ցորեն, և շատ բաներ: Քաղաքը առանց դուզի-
յոլա չի կարող գնա, իսկ մենք ել առանց քաղաքի
բանվորի ոգնության չենք կարող յոլա գնալ: Կեցցե
միությունը:

ԲՈՂՈՐԸ ՄԻԱՍԻՆ. — Կեցցե՛... (Ծափահարում են):

ՎԱՐԴՈՒՇ. — (Լալով ներս ե վազում) Ի՞նչ եք նստել, հըլա մի
արիք, ոգնեցե՛ք, շո՛ւա...

ԲՈՂՈՐԸ ՄԻԱՍԻՆ. — (Շփոթված) Ի՞նչ կա, ի՞նչ ա պատահել, ասա՛:

ՎԱՐԴՈՒՇ. — Կովս սատկում ա, վա՛յ իմ Նազիս, վա՛յ իմ Զանիս,
սատկում ա:

ԲՈՂՈՐԸ. — Ի՞նչ խաբար ա, հը՛ (շատ դուրս են ուզում քոչել,
Սարգիսը նրանց չի քողում):

ՍԱՐԳԻՍ. — (Մասնացույց անելով դեպի դուռը) Ա՛խ մտեսնում
եք անհատական տնտեսության վիճակը, վոնց ա կա-
մայ-կամաց քայքայվում: Ուժը միության մեջն ա.
Կեցցե՛ միությունը:

ԲՈՂՈՐԸ. — Կեցցե՛ (ծափահարում են ու դուրս գնում):

ՎԱՐԴՈՒՇ. — (Մենակ, ձեռքերը ծնկներին տալով) Վա՛խ, վա՛խ իմ
Նազիս, Զան Նազիս (լալով նստում ե քալսքի վրա).
աստված եսպես ա պատժում անհավատներին, քան-
դում նրանց ոշախը:

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Ւ Յ Ր

Բ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Քեմը ներկայացնում է Համոյի տան սենյակներից մեկը, աջ ու ձախ կողմերում մեկ-մեկ թախտ, վորոնց վրա փռված են գորգեր: Յերկու սեղան, վորոնց վրա սպիտակ սփռոցներ չեմ չորս աթոռ սեղանների շուրջը: Մի կամոդ, վորի վրա դրված է մի մեծ հայելի յեմ պատերին կախված զանազան նր-կարներ: Սենյակի աջ ու ձախ կողմերից բացվում են դռներ, արք տանում է փողոց, իսկ ձախը՝ այլ սենյակ: Սենյակն ունի յերկու պատուհան:

Գ. Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Վարագույր բացվում է, Համոն դրսից գալիս է ներս՝ չիբուխ բռնելով:

ՀԱՄՈ.—(Բարձր ձեռով) Հո՛րի, Հո՛րի, աղջի Հո՛րի, չի լսում, վոնց վոր յերևում ա, շատ մեծ գործերով ա զբաղ-ված, (ավելի բարձր) Հո՛րի, Հո՛րի, ել ձեռն չմնաց, բողազս ցավաց...

ՀՌԻՓ.—(Ներս է մտնում կոսրապելով) Ա՛յ մարդ, ի՞նչ ես բղա-վում, յես հո ավարա չեմ. ելի ի՞նչ կա, գուցե՞ գցել ես պատի պես...

ՀԱՄՈ.—(Նստում է) Դու մի ասի, Սարոյենց Մելիք լակոտը ելի մեզ «Անաստված» դադեթումն ա անցկացրել. ինձ նկարել են մի խաչ քամակիս տնկած, յետևս ել մի բառրակ, միթո՞մ ավելով ինձ ավելում ա... Հըլա մի ձեռս կընկնի՞ր... Վո՞նց կջարդեմ վոսկրները, կգա՞ ժամանակը... Դու ես ասա, ի՞նչ ելիր շինում դրսում, ձեռնս կտրվեց բղավելուց:

ՀՌԻՓ.—Ե՞դ ելիր ասելու. չես թողնում, մի բոլ խաբար առնեմ. հենց նոր սկսել ելի խոսալ տերտերենց Հեղուշի հետ, մեկ ել ձեռնդ առա...

ՀԱՄՈ.—Հը՛, ի՞նչ կա թագա խաբար, մեռնող մնացող...

ՀՌԻՓ.—Թագա խաբար են ա, վոր Սեդոյենց կովը...

ՀԱՄՈ.—Ծախե՛լ են, ի՞նչ գնով...

ՀՌԻՓ.—Ի՞նչ ծախել, ի՞նչ բան, կովը սատկել ա, սատկե՛լ...

ՀԱՄՈ.—(Վրեժխնդրությամբ) Սատկե՛լ ա, լավ ա, թող խեղճները գլուխները դա, վեր Համոյի խոսքը լսեն:

ՎՌԱՄ.—(Շնապ ներս է գալիս ձեռքին մանակ, հացացուպակը վզից կախած) Տարան, տարան...

ՀԱՄՈ ՅԵՎ ՀՌԻՓ.—(Շփոթված) Ի՞նչը տարան, ի՞նչ ա պատահել, շուտ, ասա...

ՎՌԱՄ.—(Մի քայլ առաջ գալով) Յեղներից լերկուսը, վոնց ելավ, մտան խոտհարք. զորուզ՛ի Սահակը և դեղի քյատիրն ու միջակը հավաքվել ելին հացամթերումի, բռնեցին ու բաց չեն թողնում:

ՀԱՄՈ ՅԵՎ ՀՌԻՓ.—Վճրտեղ կորան, վճր ճամպով քշեցին:

ՎՌԱՄ.—Ասում են՝ ցորենը չեք տվել հացամթերման համար բերեք բաց թողանք:

ՀԱՄՈ.—(Վռամին) Վա՛յ անաստվածներ, դե արի դնանք տեսնենք եղ ինչ են ուզում մեզանից, ես ամեն որ գլխիս ոյին են բերում (Համոն յիվ Վռամը գնում են):

ՀՌԻՓ.—(Հուզված) Ես ա հա, յերանի՛ր են լավ որերին. են ժամանակները հարուստը իր տեղն ունի, աղքատն էլ իր տեղը, մարդիկ մեր տան առաջից ամաչելով ելին անցնում, մեծ ու պստիկ ջոկվում եր, հիմի բառաւիճն էլ մարդի սըրա յե ընկել՝ ջոկ ողա, ջոկ սեղան ա ուզում... Հին ժամանակ շան հետ ուտում եր, շան կողքին էլ քնում, հիմի աղը կամ թե յիղը պակաս ելավ, խարաբը գնում ա կոմսոմոլ, քննիչ ա գալի ու հազար մի խոսք վրա տալի, և մեկ էլ տեսար՝ նո՛ր-նոր պահանջներ ա դնում—«Որը հսքան ժամ աշխատանք, հսքան ժամ հանգիստ, հսքան անգամ ուտել...», Ել վճր մեկն ասեմ...

ՀՈՒՍԻԿ.—(Մահակը քեվի ցակ բռնած, համրիչ փաշելով ներս է մտնում) Վողջու՛յն ձեզ:

ՀՌԻՓ.—(Ուրախ) Որհնեցեք, տեր հայր (աջը համբուրում է). համեցեք, նստեք (աթոռ է ցալիս):

ՀՈՒՍԻԿ.—Աստված որհնե (աջը բարձրացնում է ՀՌԻՓի գլխին յեվ նսնում), Համոն վճրտեղ ա գնացել:

ՀՌԻՓ.—Հանգստացի, շուտով կգա, յես գիտեմ, տեր հայր, քաղցած կլինես:

ՀՈՒՍԻԿ.—(Չարմացած) Այդ վոնց հասկանում ես մարդի աչքերից: Իմաստուն ես, հա...

ՀՌԻՓ.— Եղբանն ել չհասկանամ, հիմի քեզ համար տես ինչ կրեբեմ (զնում ե)։

ՀՈՒՍԻԿ.— (Զորս կողմը ակնաբեր կգեղով) Լավ տունն ա, Համոյի դործը միշտ կարգին ա յեղել։ հե՛լ անցյալ վոսկի որեր, ի՞նչ քեֆեր ենք արել ես ողայում, հիմի ամիսը իրեք անգամ անջախ ենք քեֆ անում։ են ժամանակ Հոփին ել շատ ջահել եր, ասես լուսնակի կտոր ըլեր։ հիմի յեւ ելի վատ չի, թարմությունը պահում ա...

ՀՌԻՓ.— (Բերում ե լավաթ, միս, գինի, կանաչի ու դարսում սեղանի վրա) Համեցեք, տեր հայր, անուշ արեք։

ՀՈՒՍԻԿ.— Շնորհակալ եմ (սկսում ե ուտել)։ Ինչո՞ւ մի բաժակ ես բերել։ մեկն ել բեր, միասին խմենք միը բոլորի չերջանկության համար։ մենակ չեմ կարող խմել, դու լավ գիտես իմ խասութթը...

ՀՌԻՓ.— Մոռացել եյի, տեր հայր, վոր մենակ չես սիրում խմել, բայց չես շատ չեմ կարող խմել։

ՀՈՒՍԻԿ.— Վոչի՞նչ, բեր մի բաժակ ել և մասնակից յեղիր աստըծո սեղանին։

ՀՌԻՓ.— (Կոտրակովով) Խաթրդ չեմ կոտրի (զնում ե)։

(Մի հավասացյալ ծեր գյուղացի ներս ե մտնում)։

ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Որհնեցեք, տեր հայր։

ՀՈՒՍԻԿ.— Աստված որհնի, ի՞նչ կա։

ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Ախր ես չերկու սըհաթ ա քեզ եմ մասն գալի, քանի որ ա՛ խոսք եք տալի, չեք գալի չերեխին մկրտելու։

ՀՈՒՍԻԿ.— Հիմի շատ գործ ունեմ, աշխարհի բաներից նոր խաբարներ կան։ դու գնա, չես մի սըհաթից կգամ։

(Գյուղացին զնում ե)։

ՀՈՒՍԻԿ.— (Ուտում ե, խմում) Կյանքը ուտել, խմել, և՛ բան անե՛...

Մեղա՛մ, մեղա՛ քեզ, տեր աստված, ի՞նչ ա կյանքը, ուտել, խմել, և՛... Ելի չար սատանան փորս ա մաեւ...

ՀՌԻՓ.— (Բաժակը բերում յեւ նստում ե սեղանի դեմը) Միսը լավ ա. լավաշը ետոր ենք թխել, հո մեր գինին գիտես...

ՀՈՒՍԻԿ.— Գիտամ, վոնց չե (լցնում ե բաժակները)։ դե, խմենք Համոյի և քո կենացը (խմում են)։

ՀՌԻՓ.— Համոն ելի ուշացավ։

ՀՈՒՍԻԿ.—Վճրակդ ա գնացել, ինչպես երևում ա, դործը շատ շատ ա, աստված ավելացնի:

ՀՌԻՓ.—Եհ, դործ ել վոր չըլի, ես կառավարությունը չեղած տեղից դործ ա բաց աճում:

ՀՈՒՍԻԿ.—Վոչի՞նչ, ես բոլորը կանցկենան, ելի հին որերը կըզան, միքիչ ել համբերենք (լցնում ե բաժակները), խմենք հրկսիս կենացը, աստված ուրախ պահի մեզ (խմում են). ախ, սիրտս երվում ա...

ՀՌԻՓ.—(Ատիում) Սառը ջուր տամ...

ՀՈՒՍԻԿ.—Ձե, չե, սառը ջուրը չի հանգցնի իմ կրակը (յերգում ե)

Յար ջան, տանդ լ՛նչ կանես*),

Հոգիս, սիրտս կվառես...

Գիտեմ, միտքդ ծածկում ես,

Ինձի ինչի՞ կմաշես:

ՀՈՒՍԻԿ.—(Շաբ.) Հոգի ջան, մի բան ել դու յերգի:

ՀՌԻՓ.—Տեր հայր, դու լավ ես յերգում, իմ առաջվա ձենս չի մնացել, սիրտ ել չունեմ...

(Շատ ցնցում ե մեկնում մի պառավ կին):

ՊԱՌԱՎԼ.—Որհնեցեք, տեր հայր:

ՀՈՒՍԻԿ.—Հա, լ՛նչ որհնեմ, չեք թողում մի բոլ նախաս քաշեմ. լ՛նչ կա, ասա...

ՊԱՌԱՎ.—Ախր մեռելը մնացել ա միջտեղ, որը իրիկուն ելավ, քեզ ման ենք գալի:

ՀՈՒՍԻԿ.—Հա, դրուստ ա, սատանան մտահան արեց, գործս քիչ ա, վերջացնեմ թե չե, կգամ, դու դնա:

(Պառավը գլուխը բախի տալով գնում ե: Պառավն ու ծեղ գլուղացին փողոցի կողմի պատուհանից ցնցում են ցայում, զուլսները հագիլ՝ յերեկում ե):

ՀՈՒՍԻԿ.—(Դառնալով Հոփիին) Հա, են ելի ասում, կամճ ժամանակ մնաց. ելի առաջվա պես սիրտդ կբացվի:

ՀՌԻՓ.—(Հեատբերուքյամբ) Եդ լ՛նչ ասացիր, տեր հայր, ով բաց կանի իմ սիրտը, լ՛նչ ա լինելու:

ՀՈՒՍԻԿ.—Շուտով ասածո իշխանութունը կթազավորի և...

ՀՌԻՓ.—Ուրեմն որհնիր միքիչ, վոր շուտ կատարվի:

*) «Յար ջան, յանարիդ մեռնեմ»-ի յեղանակով:

ՀՈՒՍԻԿ.—Արբի քիչ կողքիս նստի, այսօր տիրոջ հրամանով կարելի յա քեզ անդամակ վիճակից ազատել, լես պետք աս քեզ ներշնչեմ հոգին սրբո շունչը:

ՀՈՒՓ.—(Նստում ե Հուսիկի կողքին յեվ գլուխը կռացնում) Որհնիր...

ՀՈՒՍԻԿ.—Հիմի ասածո հրամանով խոսենք, թե՛ ձեր եսքան մալը և տուն տեղը ռւմ պետք ե մնա, լեթե ասածո հրամանով Համուլի հոգին մի որ լերկինք բարձրանա:

ՀՈՒՓ.—Ինձ կմնա:

ՀՈՒՍԻԿ.—(Յերկու ձեռքերի մեջ Հուսիկի գլուխը վեր ե բարձրացնում) Նայիր աչքերիս, դու մարդու միտքը աչքերից հասկանում ես. յեթե յես, դու և Համոն մի որ գնանք ես աշխարհից, այն ժամանակ ռւմ կմնա...

ՀՈՒՓ.—Հասկացա... միայն հարազատ դավկին կարող ա մնա:

ՀՈՒՍԻԿ.—Յես գիտեմ, վոր դու Սողոմոնի պես իմաստուն ես, մարդու աչքերից հասկանում ես. դե, ուրեմն, տիրոջ կամքը թող կատարվի:

ՀՈՒՓ.—Թող ասածո կամքը լինի:

ՀՈՒՍԻԿ.—Յեղիցի՛ր կամք տյառն (փաթարվում ե Հուսիկին. հանկարծ ներս ե մտնում Համոն յեվ տեսնելով նրանց դիտքը՝ կանգնում, աչքերին չի հավատում. մտնելով ետև ե աչքեր. տեսներն այդ ժամանակ շուր ե գալիս յեվ տեսնում Համոյին կանգնած աչքեր տփելիս. իսկույն դիտում ե Հուսիկին յեվ տկանջին փսխում. Հուսիկը շատ քոչում ե ու վազում դեպի Համոն):

(Պառալմ ու ծեր հավատացյալ գլուղացին իջնում են ու գնում):

ՀՈՒՓ.—(Սխալիտ) Համո, վճռեղ մնացիր:

ՀԱՄՈ.—Դու. ես ասա, ինչ ելիք շինում այստեղ:

ՀՈՒՓ.—Բո գնալուց հետո գլուխս սաստիկ ցավեց, կանչել տրվեցի տերտերին, վոր աղոթի, նա մի գլուխ Սաղմոս կարդաց և գլխիս ցավը թեթեացավ:

ՀԱՄՈ.—(Գալիս ե տեսների մոտ) Որհնեցեք, տեր հալը:

ՀՈՒՍԻԿ.—Ասոված որհնի ձեզ ել, ձեր շեն տունն ել. հենց նոր լեկա. քաղցած ելի, մի բան խնդրեցի...

ՀԱՄՈ.—Տունը քոնն ա, սիրտդ ինչ վոր քաշում ա, ուզի. Հոբի՛ մի բաժակ և գինի բեր (Հուսիկը գնում ե ուրախ):

ՀՈՒՍԻԿ.—Սաղ ըլիք, երկսով մի բարձի ծերանաք... չես դա-
լիս էյի մտադ, փողոցում չերեխեն պատահեց և ասաց,
վոր Հոփր կանչում ա:

ՀԱՄՈ.— Խե՛ր ա, ասա:

ՀՈՒՍԻԿ.— Կարճ ասեմ, գլուխդ չցավացնեմ, ևս շարաթ բան դուրս
չեկավ, հուշսս դու չես...

ՀԱՄՈ.— Լա՛վ, ուղարկիր եղբ, միքիչ ավիր տամ:

ՀՈՒՍԻԿ.— Իսկ փողից-մողից մի բան...

ՀԱՄՈ.— (Հանում է գրպանից) Առ ևս, չուտ գնա, տեսնենք աշ-
խարհի վերջը վոնց կըլի:

ՀՈՒՍԻԿ.— Շնորհակալ եմ, աստծո հրամանով շատ լավ կլինի,
չես դաթի յերազ եմ տեսել ևս գիշեր, վերջը բարի չա
(վեր է կենում, ճնորհակալությամբ հայցնում ու զննում):

ՀԱՄՈ.— (Վռփ կանգնում, հանապառիս է զգնում) Յես ել եմ ասում,
վերջը լավ կըլի (զննում են դուրս):

ՀՌԻՓ.— (Գալիս է ներս գինիք յիլ բաժակը ձեռքին) Վա՛յ, գնա-
ցել են, բայց ի՞նչ լավ ելավ, վոր Համոն բան չհաս-
կացավ. ասենք՝ նա ի՞նչ հավատում ա (կանչում է Վր-
ռամին) Վա՛մ, Վա՛մ, տո՛ Վա՛մ:

ՎՌԱՄ.— (Ներս է մտնում) Ի՞նչ կա:

ՀՌԻՓ.— Շնուտ արա, ցախը պատրաստիր, կովերին խոտ տո՛ւր,
դո՛ւր մաքրիր, եղբ ծառին կապիր, աղբից ջուր ըն՛ը:

ՎՌԱՄ.— Եդ վճի մեկն անեմ, հո մաշինա չեմ վոր...

ՀՌԻՓ.— (Ճիպոսը վերցնելով) Ել խոսում ես (վազում է Վռամի
վրա յիլ ճիպոսով մի յերկու իջեցնում). հլա մի սրան
մտիկ արեք, դժև մնացիր դեմ խոսելու:

ՎՌԱՄ.— Փչանա՞ք դուք (փախչում է):

ՀԱՄՈ.— (Ներս է մտնում) Հը, ի՞նչ ա պատահել, Հոփր:

ՀՌԻՓ.— (Չարացած) Եդ Վոսա լակոտը սկսել ա դեմ խոսալ. գործ
եմ տալիս, չի անում, կանգնում պատասխան ա տա-
լիս: Վերջերս ել ինչ-վոր մի բան խոսում ա, անաստ-
ված միության մեջ ա գրվիլ:

ՀԱՄՈ.— Վոչի՞նչ, շատը գնաց, քիչը մնաց, տերտերը փողոցում
իմ ակնջին կամացուկ փսփսաց, թե քիչ ժամանակից
հետո իշխանությունը փոխվելու յա, ելի մեր արեւը
փայլելու յա, ուռնա...

ՀՌԻՓ.— Դուռը թակում են (զննում է):

ՀԱՄՈ.—(Շար.) Ուռած, Հոբի, շուտ արա, գինի, միս, բոլոր ու
լավաշ բեր, քեֆ անենք:

ՀՈՒՓ.—(Համոյին) Առես թողթը, տես ինչ կա, դատարանի ծա-
ռան ա բերել:

ՀԱՄՈ.—(Սկսում ե կարդալ) «Հինգշաբթի, տավոտյան ժամը
տասին, քաղաքացի Հոբի Վարդանյանը պետք են եր-
կայանա դատարան, տուժող Վռամի գործի առթիվ»:
Ես ի՞նչ խաբար ա, քեզ վրա ի՞նչ գործ կա, ալ կնիկ,
հո Վռամին մի վատ բան չիս ասել, չիս թակել:

ՀՈՒՓ.—Առաջին որը Վռամին ինչ շատ բարկացրեց, յես ել վեր-
ցըրի մի քար ու խփեցի վոտին, վոտը միքիչ ուռավ:

ՀԱՄՈ.—Ահա, հենց եզ եր պակաս. դե շուտ արա, Վռամին կան-
չի, մի հինգ մանեթ տամ, թող պնա բողոքը յետ վեր-
ցընի:

ՀՈՒՓ.—Յես են որը նրան տվեցի հինգ մանեթ, նա չվերցրեց
ու հերքոտ գնաց:

ՀԱՄՈ.—(Վոսի վրա անհանգիստ անցուդարձ անելով) Ել ի՞նչ մը-
նաց, քարը տալիս եյիր, խփեյիր գլխին սատկացնե-
յիր. ես ի՞նչ ոյին ա, վոր գալիս ա մեր գլխին... ա-
ռաջ բատրակի մի ցերեսին վոր խփում եյինք, շուտ
եր տալիս մյուսը: Ա՛խ, Անգլիա, վճռողի չես, մի արի,
ելի, սրանց համար մի ծակը հարյուր թուման արժե-
նա... Հըլա ինչ պես (բռնցքը կռծփի խփելով) հա-
լալ մարդուն ել ձայնագուրկ են անում:

ՀՈՒՓ.—Սպասի, Համո, ես ի՞նչ ձեներ են գալիս փողոցից...

ՀԱՄՈ.—Դրո՞ւստ ա, մեր տան առաջում ա, գնանք (եսալ գը-
նում են):

(Վարագույրն իջնում ե յեւ շուտով բարձրանում: Բեմը ներ-
կայացնում ե Համոյի տան առաջի փողոցը. բազմություն ե
փողոցում: Համոն ու Հոբիը դիտում են իրենց տան պատուհան-
ներից կամ պատի վրայից):

Դ. ՊԱՏԿԵՐ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏ. ՀԵՐՈՆ.— (Բարձր սեղ կանգնած բան է խոսում. բերանը բիշ ծուռ է. նախախ իրը մտանքով խառնում է) Մինչև խորհրդաշնացումը բոլոր կառավարութիւնները ձեզ պահում էին մութ, խավարի մեջ, գլուղը չէր տեսել տրակտոր, շարքացան, կալսիչ, հնձիչ և այլ մաշինաներ: Այժմ բոլորդ ել տեսնում եք, թե քյասիր, աշխատավոր խախն ամեն բանից օգտւում տ, բան ա սովորում: Առաջ ես բոլոր մաշինեքը ձեր աչքից հեռու էյին պահում, վոր դուք միշտ քյասիր մնաք, ձեր աչքերը չբացվին: Ես բոլորը շինել են ձեզ նման մարդիկ, գործարանի ուստա բանվորները: Մենք պետք ա նրանց քոմազ անենք գյուղատնտեսական արտադրանքով, վոր նրանք ել մեր գործի համար մեզ տան լավ ու շատ մաշինաներ, հագուստ, չիթ, բլադ, սապոն; նավթ և ամեն բան: Հենց վազվանից մենք կանցնենք յերկրորդ կոլխոզ կազմակերպելու աշխատանքներին: Կեցցե միությունը, կեցցե գիտությունը, կորչի կրօնը, նախապաշարումը:

ԲՈՂՈՐԸ.— Կեցցե, կեցցե (ծափահարում են). ուռա, կորչի կրօնը: (Մինչ այդ, վոր Համոն ու Հռիփր լսում էյին նրանց ժողովուրդը ցրվելուց հետո ապուլի պես իրար յերես են նայում):

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

Գ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Բեմը ներկայացնում է Սեդոյի տան դարպասը, վորի յերկու կողմի պատերը փուլ են յեկել, վորտեղով գյուղացիք անցուղարձ են անում, ինչպես փողոցում: Յերևվում է տան լուսամուտը

Ե. ՊԱՏԿԵՐ

(Վարդուեր իր քան առջեի նստած է մի քարի վրա, ձեռնում մահակ)

ՎԱՐԴՈՒՇ.—(Խեղճացած խոսում է ինքնիրեն) Նազին սատկեց, տունս կործանվեց, վճրտեղից մեկ ել ծերը ծերին բերենք ու կով առնենք: (հանկարծ վոզեվորվելով բան է հիշում ու ցուցամասը քանում հակասին) բայց յես ինչի՞ յեմ միտք անում, չե՞ վոր կովս ապահովագրել եմ տվել, ել ի՞նչ կա, փողը կստանամ:

ՄԿՈ.—(Գալիս է չիբուլս քաշելով) Բարե, Վարդուշ, հերիք ա միտք անես, աշխրջում մարդիկ են կոտորվում, հավի պես մորթվում, սատկածը Նազին ա, հո մենք սաղ ենք:

ՎԱՐԴՈՒՇ.—(Չարացած) Յես ելի յեմ ասում, վոր կովս չար աչքից ա սատկել, Համոյի ազահ աչքից: Վոր իրան չըծախեցինք, բարկացավ, անիծեց. Էհ, աստված ել ետոր մի բան կանի, ետենց չի մնա:

ՄԵԴՈ.—(Յեկել յել լսում եր նրանց. Վարդուշին դառնալով) Ի՞նչ ես գլխիցդ դուրս տալի, չար աչքը սո՛ւտ ա, կովը սատկել ա ժանտախտից: Հըլա մի ամիս չկա տերտերին որհնել տվեցիր մի հմայիլ, յերկու շաբաթ ուլունք ու կախ տվեցիր կովի վզից. թե աստված կա, թե տերտերի ազոթքը լավ ա, ել ինչի՞ մեր կովը սատկեց: Ինչի՞ մեր դրկիցների կովերը չեն սատկել. եդ նրա հըմար, վոր ժանտախտի դեմ պատվաստել են տվել:

ՄԱՐԳԻՍ.—(Մոտ գալով քեղի քակ քերքեր) Հիմի վճնց ելավ. յես են ժամանակ չասի՞ կովը պատվաստել տու, դու թագրիր, թե՛ «ժանտախտն ի՞նչ բան ա, սո՛ւտ ա, թե սատկելու լա, կսատկի աչքից»:

(Մինչ այդ Մկոն մոտեցած Սեդոյին՝ ցածր փսփսում երականցին):

ՄԿՈ.—(Սեդոյին բարձր) Յես ել մնացել եմ շշկլած, յերկու սրի մեջ. նա ուրիշ բան ա ասում, Սարգիսն ուրիշ բայց ինչ վոր երևում ա, Սարգիսը շատ դրուստ ա, չքավորի ու միջակի տեղը կոլխոզն ա:

ՍԵԴՈ.—Մկո, Սարգիսը մեզ շատ բան սովաքրեց, նրա բոլոր ասածները դրուստ են դուրս գալի. հըմի հասկացա աշխըրքի լաջի ու վատը: Հիմի տեսնում ես կոմցոմոլի խելքը. դու ասում ելիր՝ ջահել են, բան չեն հասկանում:

(Պաղսոն, Սարոյեցն Մելիքի յեկ միմանի գլուղացիներ գալիս են ներս, բարեկում):

ՊԱՂՏՈ.—Տեսիլ եք գլուղատնտեսի ցուլց տված սե հող արտը, վարել են տրակտորով և ցանել շարքացանով:

ՄԻ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Մի հըմշք բան ա, հենց դիտես ամեն մի հատիկը չափսի վրա ձեռով տնկած լինես:

ՍԱՐԳԻՍ.—Ամերիկայում դիփ մաշինեքով են վարում, ցանում, հնձում, կալահում... Դրա համար ել նրանց գործը կարգի չա ընկել. միքանի տարուց հետո յեկ մեր բոլորի ապրուստը հավասար կըլի Ամերիկայի գլուղացու հետ:

ԲՈՂՈՐԸ.—Դրոստ ա, կեցցե մաշինեն:

ՍԵԴՈ.—Ա՛յ Սարգիս, եդ ձեռիդ գազեթը մի ձեռով կարգա, տեսնենք ի՞նչ կա մեջը:

ՍԱՐԳԻՍ.—(Սկսում ե բարձր կարդալ, բոլոր լսում են) «Գլուղատնտեսության զարգացման և բերքատվության բարձրացման համար. Մարտնչող Անաստվածների Միության Կենտրոնի հրահրող յերկու տրակտոր նվիրել ե մեր շրջանի կոլխոզներին...»:

ԲՈՂՈՐԸ.—(Ջեբեքից դուրս են հանում Անաստված Միության անդամատները, բարձրացնում) Ուռա՛... Կեցցե գիտու՞յ՜ն, կորի՞ կրոնը: (Նույն ասեն Սեդո՛ն, Մկո՛ն, Պաղսո՛ն ապուռ կսրած իրար յերես են նայում. բոլորը դուրս են գնում, մնում են Սեդոն, Մկոն յեկ Սարգիսը):

ՄԿՈ.—(Սարգիսն) Դրուստն ասած, յես նոր եմ հասկանում, վոր

ուժը միութեան մեջն ա, կրոնը մեր աչքերը կապել ա ու չի թողում աշխարքի բաները լավ տեսնենք:

ՍԱՐԳԻՍ.— Եդ նո՞ր ես իմանում, վոչի՞նչ. քիչ ուշը ավելի լավ ա, քան յերբեք:

ՄԿՈ.— Հիմի պիտի ասեմ դրուստը, վոր մի յերկու որ առաջ Հա՛մոն ինձ ուղում եր գլխահան անի, յես նրան հավատում եյի, ասում եյի, վոր նա ճիշտ ա: Նա ինձ խրատ եր տալի կոլխոզը քանդելու աշխատանքներ տանել:

ՍԱՐԳԻՍ.— Հիմի տեսնում ես՝ կուլակը վո՞նց գիտի իր բանը, նրա մոտիկ մարդը դու չես, նա քեզ անցյալում բան ու ման հ տվել, բայց դու չես հասկացել, թե ինչքան ել ոգտվել ե քո քամակից: Նա տեսնում ե, վոր իր որը մթնում ե, դրա համար ել քեզ նման միամիտ մարդ ե ման դալի, վոր խաբի, իսկ տերտեր ու տիրացու նրա քամակին կանգնել են ու միասին խորհուրդ անում՝ կոլխոզը քանդելու:

ՍԵՂՈ.— Մկո, ինձ մտիկ տու, լես վոր միջակ եմ ե հասկացել եմ կուլակի ոլինքազուժ յունեները, ել սրանից հետո վո՞չ մի չքավոր չպետք ա կուլակին հավատա: Դու քո կոլխոզում լնվ աշխատի, դոչնո՞ղ կաց, եսոր-եգուց մենք ել նոր, յերկրորդ կոլխոզն ենք կազմելու, ահա՛ են վախար կուլակը ինքնիրեն կվերանա մեջտեղից:

ՍԱՐԳԻՍ.— Դե, անցնենք գործի (գնում ե):

ՄԿՈ.— (Սեղոյին) Յես գնում եմ, հիմի վռազ գործ ունեմ, ելի կգամ քեզ մոտ (գնում ե):

ՍԵՂՈ.— (Կանչում ե Մարոյին) Աղջի, Մարո՛, Մարո՛, արի՛ հստեղ:

ՄԱՐՈ.— (Թելեյի վեր փառած, փետր սորթած ե) Ի՞նչ ա, ապեր:

ՍԵՂՈ.— Մարո՛ ջան, եգուցվանից դու լի գնա լիկկայան գիր ու կարգալ սովորելու...

ՄԱՐՈ.— (Ջամակացած) Եդ ի՞նչ ես ասում, դրո՞ւստ, հանաք չե՞ս անում...

ՍԵՂՈ.— (Լուրջ) Ի՞նչ հանաքի վախտ ա, գնա՛ բան սովորիր. հա՛, չմոռանամ, մեկ-մեկ ել գնա կինքաժին աշխրքից խաբարներ առնելու. (վեր ե կենում ու գնում ուրախ ու հաղթական ֆայլերով, մրբմրբում ֆրի օակից) ուժը

միութեան մեջն ա, մեր կրօնը պետք ա ըլի գիտութեանը...

ՄԱՐՈ.—(Մենակ) Ես ի՞նչ արե եր՝ ծագեց, սովիթի արեը, մարզի արեը... գնամ, նանիին ասեմ ես նոր խտրարը (ուրախ ցատկելով վազում ե դուրս):

2. Պ Ա Տ Կ Ե Ր

(Տասը տարեկանից բարձր յերկսեռ գյուղացիներ անցուղարձ են անում՝ կենտ-կենտ, զույգեր ել են լինում խոսակցելով. վոմանց ձեռքում շիշ, նավթաման, վորը մեշոկ շալկած, վորը զորքեր ու թերթեր ձեռքում. Մկոն ու տերտերը հակառակ կողմից գալիս են յեվ հանդիպում իրար. տերտերը չի նկատում Մկոյին. Տերտերը հարբած ե ու որորվելով գնում ե):

ՄԿՈ.—Բարե, տերտեր, քեֆդ լավ ա երևում, ելի գործդ կարգին ա:

ՀՈՒՍԻԿ.—(Հագիլ ճանաչելով կանգ ե առնում) Հա, Մկո, դժւ չես, եդ վճրտեղից... Քեֆդ վճնց ա:

ՄԿՈ.—Լավ ա, լավ, քոնն ել ա լավ...

ՀՈՒՍԻԿ.—Ինչի՞ համար չըլի, աշխարհը փուչ ա, ես երկու որվա աշխարհում պետք ա քեֆ անել, ուտել ու խմել, սիրել ու սիրվել... Կանքը երազ ա, մարդը... Ինքը արարելն ա (յեղզում ե) տարմ-լամ, տմրմ-լամ...

ՄԿՈ.—(Հեգնանով) Գնա, գնա տուն, վոնց վոր երևում ա, եսոր քո չսիրած սատանեն փորդ ա մտել ու քեդ փիլիսոփա դարձրել:

ՀՈՒՍԻԿ.—Մենք գործ չունենք սատանաների հետ, մեր գործը առանց թեւերի յերկրտանի հրեշտակների հետ ա, դժոխքն ել, դրախտն ել ես յերկրումն են. (իցֆցիքեց) տե՛ր, մեղա քեդ տե՛ր... (Գնում ե, Մկոն նրա յետելից նայում ե, գալիս ե Սեդոն):

ՍԵԴՈ.—(Զարմացած նայում ե Մկոյին) Ա՛յ մարդ, ինչի՞ չես կանգնած նայում, ի՞նչ կա:

ՄԿՈ.—Ա՛յ, Սեդո ջան, նայում եմ տերտերի յետեից, պատեպատ ա դնում, հարբած ա, ի՞նչ բաներ խոսաց ինձ, ել իր

խաչն ու խաչվառը մոռացել ա, հարբած ժամանակ
կրօնի կեղծիքը ինքն ա բաց անում, մի լսելի՛ր՝ ին-
չե՛ր ասացի:

Սեդ.Ո.—(Նստում ե մի քարի վրա) Վոնց վոր երևում ա, Համոյին
դոնադ եր գնացել. նա Համոյի կնկա վրեն վաղուց ա
աչք գրել՝ հըլա նիկոլի ժամանակից:

Մկ.Ո.—Սեդո՛ւ, արի՛ ես իրիկուն քեզ հետ կինո գնանք:

Սեդ.Ո.—Արա, իսկի՛ չեմ տեսել ինչ բան ա, մեր Պաղտոն ու Սար-
գիսը շատ են գովում, մի-մի անգամ պատմում են,
զլուխս զանգ չի մտնում:

Մկ.Ո.—Մեր կոլխոզում շաբաթը մեկ անգամ ցույց են տալի,
բայց ես իրիկուն մեծ կինո կա, ել Ամերիկայից,
Հնդստանից, Չինմաչիից, Ստամբուլից... Գաղաք-
ներ, գյուղեր, ել հին ու նոր պատերազմ, ել Հոկ-
տեմբերյան հեղափոխություն...

Սեդ.Ո.—Հը՛, իշտա եդ վերջինը, Հոկտեմբերինը տենանք վոնց ա
ըլել, եդ յաման բան կըլի, վոնց վոր մեր տղերքն են
ասում, շատ լաճի ա:

Մկ.Ո.—Հըլա քիչ ասացի, ես աշխարհում ինչ վոր կա, բոլորն ել
ցույց են տալի. պետք ա միշտ գնաս, վոր տենաս:

Սեդ.Ո.—Զարմանահրանշ բան, եդ վճնց են ցույց տալի, ինսանի
ձեռից բան չի ազատվում:

Մկ.Ո.—Ա՛յ քեզ ասեմ. ցույց են տալի Ամերիկայի գեղացոց աշ-
խատանքը, վոր կատարում են նոր տեսակի գործիք-
ներով ու քիմիական միջոցներով. իսկ մենք մինչև
հիմի տերտերների ու սուտ խաչ ու խաչվառների վրա
հույս ենք դնում ու միշտ քաղցած մնում:

Սեդ.Ո.—Մտիկ տո՛ւ, մենք եզուց պետք ա անաստված միու-
թյան անգամ գրվենք:

Մկ.Ո.—Գրվե՛նք, կրոնը թուլն ա:

Սեդ.Ո.—Մկո՛, թատրոն վոր ասում են, հենց եդ կինոն ա վոր
կա, հմ:

Մկ.Ո.—Զե, թատրոնը ուրիշ ա, ասենք մեկը մեկելի ախպերն ա:

Սեդ.Ո.—(Վոզգվորվելով) Գնանք, ինչ ուզում ա ըլի, գնանք...

(Այդ միջոցին մի տղա գալիս է պատին կայցնում մի մեծ հայտարարություն յեղ գնում, հետո գալիս է յերկրորդը յեղ նույնպես կայցնում մի այլ գույնի հայտարարություն ու գնում. Սեդոն նայում է ու դառնում Մկոյին)
Եդ-Բնչ ա վոր կպցնում են պատին. սյ, տեսնձւմ ես կարգալ չիմանալը, տխմախի պես իրար երես ենք մտիկ տալի. յես լսով արեցի, շատ լավ արեցի...

ՄԿՈ.—(Չարմացած) Ի՞նչ արեցիր, սյ մարդ, եդ Բնչ ես տառւմ:

ՍԵԴՈ.—Մեր Մարոյին հրաման տվեցի գնալու լիկկալան կարգալ սովորելու. մերը չեր թողում, յես ել մոր հետ մի լավ կալեցի, դուրս հկաւ Ահա, թղթեր են կպցրել, դե կարգա տեսամ. չե՛ս կարա, ել վճնց իմանանք ես աշխրքի գործերից. չե՛, յես ել եմ գնալու լիկկալան, հըլմ ջանս առողջ ա ու սիրտս ջահել: (Այդ միջոցին դոսից լսվում է դնոյ-գուռնայի ձեն) *Ես Բնչ ա, գնանք տեսանք (գնում են) քե չե, դնոյ-գուռնի ձենը դադարում է):*

Է. Պ Ա Տ Կ Ե Ր

(Վարագույրը իջնում է ու բարձրանում. գալիս են 15—20 կոմյերիտականներ, 15—20 գյուղացի հասակավոր մարդիկ, յերկսեռ, միքանի պիոներներ, բոլորի ուսերին բահ ու բրիչ, նրանց ղեկավարում է Սարգիսը. այդ ժամանակ Վարդուշը լուսամտից դիտում է նրանց):

ՍԱՐԳԻՍ.—(Բարձր տեղ կանգնած) Ընկերներ, դիտությունն ու աշխատանքը մեր բարեկամներն են, իսկ կրոնն ու տգիտությունը՝ մեր թշնամիները. նոր գյուղի կառուցման գործում մենք պետք է մեր աշխատանքի մեծ բաժինը նվիրենք. կեցցե՛ աշխատանքը, կեցցե՛ կուլտուր շարժումը... Դեպի համատարած...

ԲՈՒՆՈՐԸ.—Կեցցե՛, ուռա՛ (ծափահարում են):

ՍԱՐԳԻՍ.—Կեցցե՛ անաստվածների միությունը:

ԲՈՒՆՈՐԸ.—Ուռա՛...

ՍԱՐԳԻՍ.—Կորչի՛ կրոնը:

ԲՈՒՆՈՐԸ.—Կորչի՛ (ծափահարում են):

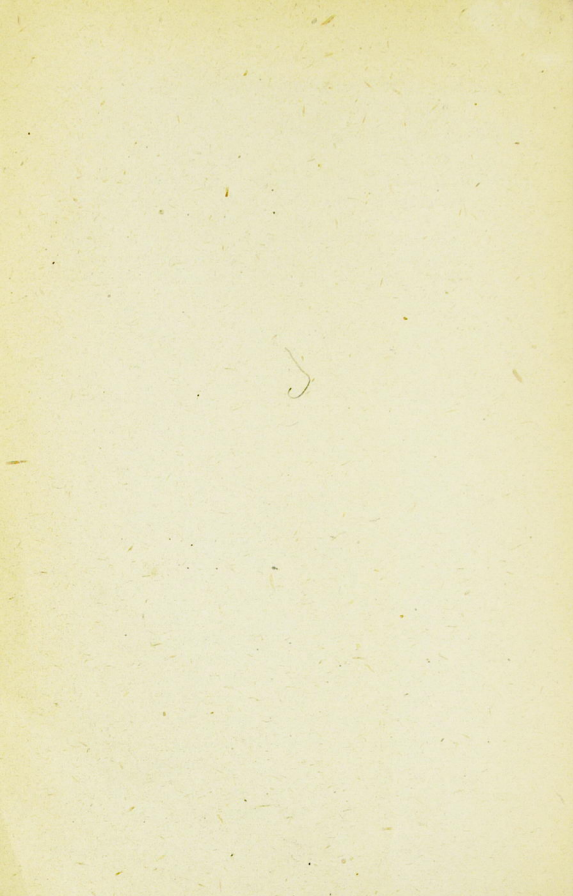
ՍԱՐԳԻՍ.—Դե ուրիմն, գնանք աշխատանք տանենք, հինը, անպետքը քանդենք, նոր գլուղը կառուցենք:

ԲՈԼՈՐԸ.—Գնանք, գնանք (շարժով գնում են՝ յերգելով ինճեր-նացիոնալը):

ՎԱՐԴՈՒՇ.—(Վոգեվորված) Դրոստ վոր ուղիղ ճամպեն եդ ա, Սարգսի ճամպեն... Աղոթքը սոստ ա, խելքի հունարն ա անում ամեն բան: (Պոռում ե նրանց յեսելից շաք բարձր յել աղաչանքով) Սպասեք, լես ել եմ գալի ձեզ հետ (առնում ե մի բան ուսն ու վազում)։ Գալիս եմ, սպասեք... Անաստվածներ, դեպի համատա-րած...

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ
1930

ՀԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220038673

(154)

A $\frac{11}{32673}$

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ. (1 $\frac{3}{4}$ մամուլ)

В. Татевян

Победа колхоза

Госиздат ССР Армении
Эривань—1930